

HUOMAUTUKSIA

¹ Artikkelele „*Sosialidemokratian vaalikamppailu Pietarissa*” julkaistiin „*Prostyje Retshi*” lehden 2. numerossa.

„*Prostyje Retshi*” („Koruttomia Puheita”) — bolshevistinen legaalinen viikkolehti; julkaistiin Pietarissa vuoden 1907 tammikuussa. Ilmestyi kolme numeroa, jokaisessa numerossa julkaistiin Leninin kirjoituksia. Vetotuomioistuin takavarikoi kaikki numerot, ja Pietarin kaupunginpäällikkö lakkautti lehden julkaisemisen.— 1.

² „*Tovaristsh*” („Toveri”) — porvarillinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa vuoden 1906 maaliskuusta vuoden 1908 tammikuuhun; muodollisesti se ei ollut minkään puolueen äänenkannattaja, mutta tosiasiallisesti se oli vasemmistokadettien äänenkannattaja. Lehden avustajina oli menshevikkejäkin.— 2.

³ „*Proletari*” („Proletaari”) — illegaalinen sanomalehti, jonka bolshevikit perustivat puolueen IV (Yhdistävän) edustajakokouksen jälkeen; ilmestyi vuoden 1906 elokuun 21 (syyskuun 3) päivästä vuoden 1909 marraskuun 28 (joulukuun 11) päivään; toimittajana oli Lenin. „*Proletaria*” julkaistiin VSDTP:n Moskovan ja Pietarin komiteain äänenkannattajana ja jonkin aikaa myös Moskovan piirikuntakomitean sekä Permin, Kurskin ja Kasaanin komiteain äänenkannattajana; tosiasiallisesti lehti oli bolshevikkien Pää-äänenkannattaja. Lehteä ilmestyi 50 numeroa: ensimmäiset 20 numeroa Suomessa, muut numerot ulkomailla — Genevessä ja Pariisissa.

Lehdessä julkaistiin yli 100 Leninin artikkeleita ja pikku kirjoitusta. Stolypinilaisen taantumuksen vuosina „*Proletarilla*” oli erittäin suuri merkitys bolshevikkijärjestöjen säilyttämisessä ja lujittamisessa. II Duuman vaalikamppailun aikana VSDTP:n Pietarin komitea levitti työläisten keskuudessa lähes 4 tuhatta kappaletta lehden irtonumeroita.

Tammikuussa 1910 sovittelijoiden onnistui VSDTP:n Keskuskomitean täysistunnossa ajaa läpi päätös „*Proletari*” lehden julkaisemisen lopettamisesta.— 2.

⁴ *Työryhmä, trudovikit* — pikkuporvarillisten demokraattien ryhmä; muodostui huhtikuussa 1906 I Valtakunnanduuman talonpoikaisedustajista. Duuman toiminnan alkaessa ryhmään kuului 107 edustajaa.

Trudovikit esittivät vaatimuksia kaikkien sääty- ja kansallisuusrajoitusten poistamisesta, zemstvojen ja kaupunkien itsehallintojen demokratisoinnista ja yleisen äänioikeuden voimaansaatamisesta Valtakunnanduuman vaaleissa.

Työryhmän agrariohjelmana oli maalain „Perussäästösten luonnos”, joka esitettiin Duumalle 104 edustajan allekirjoittamana toukokuun 23 (kesäkuun 5) p:nä 1906. Lakiehdotuksen lähtökohtana olivat narodnikkilaiset tasasuhtaisen maankäytön periaatteet: yleiskansallisen maavarannon muodostaminen valtion, hallitsijasuvun, kabinetin ja luostarien maista sekä myös yksityisomistajien maista, jos niiden ala ylitti määrätyn työperusteisen normin: maan käyttöoikeuden myöntäminen vain niille, jotka itse sitä viljelevät. Edellytettiin korvausta poisluvutettavista yksityisomistuksellisista maista. Maareformin täytäntöönpano jätettiin paikallisten talonpoikaiskomiteain tehtäväksi. Trudovikkien agrariohjelmasta ks. tätä osaa, ss. 186—187.

II Duumassa trudovikeilla oli 104 edustajaa, III Duumassa 14 edustajaa ja IV Duumassa 10.—2.

⁵ *Nik. J—ski* — N. I. Jordanski.—2.

⁶ Tarkoitetaan *VSDTP:n toista konferenssia („Ensimmäistä Yleisvenäläistä”)*, joka pidettiin Tampereella marraskuun 3—7 (16—20) päivinä 1906. Konferenssiin osallistui Puolan ja Liettuan sekä Lätinmaan kansallisten sosialidemokraattisten puolueiden ja Bundin edustajia. Järjestämällä konferenssiin useiden nimellisten järjestöjen edustuksen menshevistinen Keskuskomitea turvasi mensheveille enemmistön — yhdessä bundilaisten kanssa heillä oli 18 edustajaa 32:sta.

Konferenssin päiväjärjestys: 1) Vaalikampailu. 2) Puolueen edustajakokous. 3) Työväen edustajakokous. 4) Taistelu mustaa sotniaa ja pogromeja vastaan. 5) Partisaaniesiintymiset. Vaalikampailua koskevassa kysymyksessä oli neljä selostajaa. Bolshevikkien puolelta teki selostuksen Lenin. Käyttäen hyväkseen sitä, että olivat enemmistönä, menshevikit veivät läpi päätöslauselman, joka salli blokkien solmimisen kadettien kanssa Duuman vaalien aikana. Tämän vastapainoksi Lenin kirjoitti ja esitti 14 edustajan (6 bolshevikin — Pietarin, Moskovan, Keskenen teollisuusalueen ja Volganvarren edustajain, 5 puolalaisen ja 3 latvialaisen sosialidemokraatin) eriyvän mielipiteen. (Ks. Teokset, 11. osa, ss. 284—285.)—2.

⁷ *VSDTP:n Pietarin järjestön kaupunki- ja läänikonferenssi* kokoontui tammikuun 6 (19) p:nä 1907 ratkaisemaan kysymystä vaalisopimuksista II Valtakunnanduuman vaaleissa. Konferenssissa oli läsnä 70 edustajaa (39 bolshevikkia ja 31 menshevikkiä). Tultuaan vakuutuneiksi siitä, että konferenssi hylkää kadettien kanssa liittoutumisen taktiikan, menshevikit poistuivat konferenssista. Bolshevikkiedustajat

- kuuntelivat Leninin alustuksen vaalisopimuksista ja tunnustivat sopimukset kadettien kanssa periaatteellisesti sallimattomiksi ja poliittisesti vahingollisiksi.— 3.
- 8 „*Retsh*” („Puhe”) — päivälehti, kadettipuolueen pää-äänenkannattaja; ilmestyi Pietarissa vuoden 1906 helmikuusta lähtien. Sen lakkautti Pietarin Neuvoston yhteydessä toiminut Sotilaallinen vallankumouskomitea lokakuun 26 (marraskuun 8) pnä 1917.— 5.
- 9 „*Rodnaja Zemlja*” („Kotimaa”) — viikkolehti, joka asenteensa puolesta oli lähellä trudovikkeja; julkaistiin Pietarissa vuoden 1907 tammikuusta huhtikuuhun.
- Tan* (V. G. Bogorazin salanimi) — sanomalehtimies, eräs puolikadettilaisen „kansansosialistisen puolueen” järjestäjä.— 6.
- 10 VSDTP:n Pietarin komitea levitti Leninin kirjasta „*Vaalit Pietarissa ja 31 menshevikin kaksinaamaisuus*” 3.000 kappaletta.— 19.
- 11 *Lidvaliadi* — vuonna 1906 nälänhätää kärsineisiin lääneihin elintarvikkeita toimittaneen suurkeinottelija Lidvalin ja sisäasiain apulaisministerin V. I. Gurkon oikeusjuttu. Kruununvarkauksia ja nälänhädällä keinottelua koskevat paljastukset pakottivat tsarihallituksen antamaan asian oikeuteen. Syyllisiä ei kuitenkaan ran-
gaistu.
- Herzensteinin murha* — kadetin, I Valtakunnanduuman jäsenen murha, jonka mustasotniaiset toimeenpanivat Suomessa heinäkuun 18 (31) pnä 1906.— 24.
- 12 „*Segodnja*” („Tänään”) — jokapäiväinen liberaalis-porvarillinen iltalehti; ilmestyi Pietarissa vuosina 1906—1908.
- „*Rus*” („Venäjä”) — liberaalis-porvarillinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa vuosina 1903—1908 väliajoin ja erinimisenä: „*Rusj*” („Venäjä”), „*Molva*” („Kuulumisia”), „*Dvadsatyi Vek*” („XX vuosisata”).
- „*Strana*” („Maa”) — liberaalis-porvarillinen päivälehti, jota julkaistiin Pietarissa vuosina 1906—1907.— 36.
- 13 Tarkoitetaan Hallitsevan senaatin julkaisemia ohjekirjelmia ja selityksiä vuoden 1905 joulukuun 11 (24) päivän Valtakunnanduuman vaalilakiin. Julkaisemalla vaalilain pykäläiä koskevia „selityksiä” Senaatti riisti äänioikeuden erilaisilta väestöryhmiltä työläisten, talonpoikain ja ei-venäläisten kansallisuuksien keskuudessa.— 37.
- 14 *Lokakuulaiset* („Lokakuun 17 päivän liitto”) — rikkaan kauppa- ja teollisuusporvariston sekä kapitalistisesti talouttaan hoitavien suurtilanherrojen vastavallankumouksellinen puolue; se muodostettiin marraskuussa 1905. Lokakuulaiset tunnustivat sanoissa lokakuun 17 päivän manifestin, mutta teoissa eivät pyrkineet rajoittamaan

- itsevaltiutta, vaan kannattivat täydellisesti tsaarihallituksen sisä- ja ulkopoliittikkaa. Lokakuulaisten johtomiehiä olivat suurteollisuudenharjoittaja A. I. Gutshkov ja äärettömän suurten maatilojen omistaja M. V. Rodzjanko.— 38.
- 15 „*Golos Prikaztshika*” („Kauppa-apulaisen Ääni”)—viikkolehti; sitä julkaistiin Pietarissa huhti—lokakuussa 1906.— 40.
- 16 „*Novoje Vremja*” („Uusi Aika”)—päivälehti, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1868 vuoden 1917 lokakuuhun asti. Alussa se oli maltillis-liberaalinen, mutta XIX vuosisadan 70-luvun lopulla muuttui taantumuksellisten aatellis- ja virkamiesbyrokratiapiirien äänenkannattajaksi. Lehti kävi taistelua ei ainoastaan vallankumouksellista, vaan myös liberaalis-porvarillista liikettä vastaan. Vuodesta 1905 alkaen se oli eräs mustasotnialaisten äänenkannattajia. Lenin nimitti „*Novoje Vremjaa*” lahjottavien sanomalehtien esikuvaksi.— 45.
- 17 „*Narodovetsit*” (kansallisdemokraatit)—Puolan porvariston vastavallankumouksellinen natsionalistinen puolue; muodostui vuonna 1897. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen kaudella „*narodovetsista*” tuli Puolan vastavallankumouksen peruspuolue, „Puolan mustasotnialaisten” puolue (Lenin).— 49.
- 18 X.— V. G. Tshirkin; vuonna 1907 oli lähellä menshevikkejä.— 54.
- 19 „*Russkije Vedomosti*” („Venäläiset Sanomat”)—päivälehti; ilmestyi Moskovassa vuodesta 1863 Moskovan yliopiston liberaalisten professorien ja zernstvoimihenkilöiden julkaisemana; edusti liberaalisten tilanherrojen ja porvariston etuja. Vuodesta 1905 alkaen se oli oikeistokadettien äänenkannattaja; lakkautettiin vuoden 1917 Lokakuun vallankumouksen jälkeen, kuten muutkin vastavallankumoukselliset lehdet.— 62.
- 20 „*Birzhevyje Vedomosti*” („Pörssitiedonannot”)—porvarillinen päivälehti, joka ilmestyi Pietarissa vuodesta 1880. „*Birzhevka*”-nimityksestä tuli porvarillisen lehdistön periaatteettomuutta ja lahjottavuutta tarkoittava yleisnimi. Lehti lakkautettiin lokakuun lopulla vuonna 1917.— 63.
- 21 „*Nasha Zhizn*” („Elämämme”)—kadettipuolueen vasemmistosiipeä lähellä ollut päivälehti; ilmestyi väliajoin vuosina 1904—1906 Pietarissa.— 67.
- 22 Plusmerkit taulukossa tarkoittavat niitä valitsijamiehiä, jotka olisivat voineet joutua mustasotnialaisille siinä tapauksessa, jos äänet olisivat vaaleissa hajaantuneet kadettien ja vasemmistoblokin kesken.— 68.
- 23 „*Telegraf*” („Lennätin”)—suunnaltaan liberaalis-porvarillinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa vuoden 1907 tammi—helmikuussa.— 69.
- 24 „*Trud*” („Työ”)—bolshevistinen viikkolehti, jota julkaistiin Pietarissa. Lehden numeroita ei ole tähän mennessä löydetty.— 70.

- ²⁵ „*Nash Mir*” („Meidän Maaillamme”)—menshevistinen viikkojulkaisu; ilmestyi Pietarissa vuoden 1907 tammi—helmikuussa.—72
- ²⁶ Tarkoitetaan „Proletarin” 13. numerossa julkaistua Pietarin kaupungin Moskovan piirin selostusta II Duuman vaaleista. Selostuksessa kuvataan vaaleja Retsshkinin tehtaassa, jossa työläiset valitsivat eserrän vain sen vuoksi, etteivät halunneet valita menshevikkiä—kadettien kanssa tehtävien sopimusten kannattajaa.—73.
- ²⁷ Asiakirjasta puuttuu otsikko. Otsikon ort antanut NKP:n KK:n marxismin—leninismin instituutti.—79.
- ²⁸ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, s. 364.—86.
- ²⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 208—210.—91.
- ³⁰ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 184.—91.
- ³¹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 199.—92.
- ³² Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXV osa, 1936, s. 544.—92.
- ³³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXV osa, 1936, s. 473.—93.
- ³⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 217—218.—93.
- ³⁵ Lenin tarkoittaa „Kansainvälisen työväenyhdistyksen Pääneuvoston toista vetoomusta ranskalais-preussilaisesta sodasta”, jonka Marx kirjoitti syyskuun 9 p:nä 1870 Lontoossa (ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, 1952, ss. 450—457).—95.
- ³⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 262—264.—97.
- ³⁷ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 264.—98.
- ³⁸ *Natsionalisti-autonomiteiksi* Lenin nimittää II Valtakunnanduumassa olleita Puolan edustajia.—99.
- ³⁹ *Krushevan P. A.*—eräs mustasotnialaisen „Venäjän kansan liiton” johtomiehiä.—102.
- ⁴⁰ Ks. Engelsin teosta „Sosialismi Saksassa”, joka on kirjoitettu vuonna 1891 (K. Marx ja F. Engels. Teokset, XVI osa, II nide, 1936, s. 245). Saman ajatuksen Engels toisti vuonna 1895 „Johdannossa” K. Marxin kirjaseen „Luokkataistelu Ranskassa vuodesta 1848 vuoteen 1850” (ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, 1952, ss. 108—109).—103.
- ⁴¹ „*Ternii Truda*” („Työn Okaita”)—bolshevistinen legaalinen viikkolehti; sitä julkaistiin Pietarissa vuoden 1906 joulukuussa ja vuoden 1907 tammikuussa. Ilmestyi 3 numeroa. Poliisilaitos takavarikoi kaikki numerot, ja Pietarin vetotuomioistuin kielsi viikkolehden julkaisemisen.—106.

- ⁴² „Zrenije” („Näkymiä”) — bolshevistinen legaalinen viikkolehti; sitä julkaistiin Pietarissa vuonna 1907 toisen Duuman vaalikamppailun aikana; Lenin osallistui hyvin läheisesti sen julkaisemiseen. Ilmestyi kaksi numeroa (№ 1 — tammikuun 25 (helmikuun 7) pnä ja № 2 — helmikuun 4 (17) pnä). Molemmat numerot takavarikoitiin, ja Pietarin vetotuomioistuin kielsi lehden julkaisemisen.— 106.
- ⁴³ Saratovissa ja Nizhni Novgorodissa toimitetuissa Valtakunnan-duuman vaaleissa voittivat vasemmistoblokin ehdokkaat. Saratovissa 80 valitsijamiehestä oli 65 vasemmistolaista ja 15 kadettia, Nizhni Novgorodissa — 39 vasemmistolaista valitsijamiestä, 38 kadettia ja 3 lokakuulaista.— 112.

⁴⁴ Pietarin (kaupungin ja piirikunnan) sosialidemokraattisen järjestön konferenssi pidettiin helmikuussa 1907. Konferenssissa oli läsnä päätösvaltaisella äänioikeudella 27 henkeä ja neuvottelevalla äänioikeudella 14 (näiden joukossa — muutamia työväenkuurian valitsemia valitsijamiehiä). Päiväjärjestys: 1) Edessäolevat Valtakunnanduuman jäsenten vaalit Pietarin kaupungissa ja työväenkuuria. 2) Duumakamppailu ja sosialidemokratian duumataktiikka. 3) Edustajakokouskampanja, s.o. valmistautuminen puolueen sosialidemokraattiseen edustajakokoukseen. 4) Pietarin järjestön uudelleenjärjestely. 5) N. Leninin oikeusjuttu (tarkoitetaan Leninin haastamista menshevistisen Keskuskomitean toimesta edesvastuuseen „Vaalit Pietarissa ja 31 menshevikin kaksinaamaisuus” kirjasensa julkaisemisesta). 6) Suhtautuminen erkaantuneisiin menshevikkeihin. 7) Kirjallisuusagitaatio Pietarissa.

Käsiteltyään ensimmäisen kysymyksen konferenssi nimesi kaksi Valtakunnanduuman edustajaehdokasta ja valitsi valiokunnan laatimaan työläisten valtuutetuille, valitsijamiehille ja edustajille annettavan evästyksen luonnosta.

Konferenssi hyväksyi Leninin alustuksen duumakamppailusta ja sosialidemokratian duumataktiikasta sekä vahvasti Pietarin komitean laatimat Pietarin järjestön järjestörakenteen tärkeimmät periaatteet. Kysymyksessä Leninin haastamisesta menshevistisen Keskuskomitean toimesta oikeuteen konferenssi tunnusti menshevikkien olevan syytä Pietarin sosialidemokraattisen järjestön kahtiajakamiseen; se tuomitsi Keskuskomitean jäsenen menshevikki Danin hajotustoiminnan ja kannatti täydellisesti Leniniä. Konferenssi valitsi valiokunnan valvomaan puoluelehdistöä ja lähetti Pietarin järjestön edustajat „Proletari” ja „Vperjod” lehtien toimitukseen. Konferenssissa valittiin edustajat bolshevikkijärjestöjen neuvottelukokoukseen laatimaan VSDTP:n V edustajakokoukselle esitettävää toimintaohjelmaa.— 113.

- ⁴⁵ Keskustelussa Leninin alustuksen johdosta kosketeltiin kysymystä siitä, eikö pitäisi rajoittaa sosialidemokraattisen puolueen sopimustentekoa vallankumouksellisen demokratian kanssa yksinomaan taistelumententeja (kapina, lakko) koskevaksi ja eikö sellaisissa tapauksissa olisi tarpeen yhteinen ja yhtenäinen vallankumouksellinen järjestö.— 117.

- ⁴⁶ *Bolshevikkien päätöslauselmaehdotukset VSDTP:n V edustajakokoukselle* hyväksyttiin Pietarin ja Moskovan komiteain, Moskovan piirikuntakomitean, Keskisen teollisuusalueen aluebyroon ja „Proletari” lehden toimituksen edustajain kokouksessa. Kokous pidettiin helmikuun 15—18 (helmikuun 28 — maaliskuun 3) pnä 1907. Päätöslauselmaehdotukset lähetettiin aineistoksi puolueväittelyä ja edustajakokouksen valmistelua varten. Päätöslauselmaehdotukset julkaistiin legaalisen bolshevistisen „Novyi Lutsh” lehden 6. ja 7. numerossa helmikuun 25 ja 27 pnä 1907 sekä „Proletari” lehden 14. numerossa maaliskuun 4 pnä 1907.— 119.
- ⁴⁷ Pietarin kaupungin työläisten kokous, jonka VSDTP:n Pietarin komitea kutsui koolle syyskuun 4 (17) pnä 1906, hylkäsi 74 äänellä 11 vastaan menshevistisen „työväen edustajakokous”-tunnuksen. Syyskuussa 1906 pidettiin Keskisen alueen sosialidemokraattisten järjestöjen 2:n konferenssi, johon osallistui edustajia Moskovasta, Ivanovo-Voznesenskistä, Brjanskista, Nizhni Novgorodista, Sormovosta, Orelista, Smolenskistä y.m. kaupungeista, Keskuskomiteasta ja „Proletari” lehden toimituksesta. „Työväen edustajakokousta” koskevasta kysymyksestä hyväksyttiin päätöslauselma, joka katsoi „työväen edustajakokouksen” puolesta agitoimisen vahingolliseksi demagogiaksi.— 129.
- ⁴⁸ „L'Humanité” („Ihmiskunta”)—päivälehti, jonka J. Jaurès perusti vuonna 1904 Ranskan sosialistisen puolueen äänenkannattajaksi. Pian sen jälkeen, kun sosialistinen puolue vuoden 1920 joulukuun kongressissa jakaantui kahtia ja perustettiin Ranskan Kommunistinen puolue, tuli lehdestä tämän puolueen äänenkannattaja. „L'Humanité” ilmestyy Pariisissa nykyäänkin Kommunistisen puolueen Pää-äänenkannattajana.— 131.
- ⁴⁹ Artikkelii „*Toisen Valtakunnanduuman avaaminen*” julkaistiin „Novyi Lutsh” lehden 1. numerossa pääkirjoituksena. „*Novyi Lutsh*” („Uusi Säde”) — bolshevistinen poliittinen ja kaunokirjallinen päivälehti; sitä julkaistiin legaalisesti Pietarissa helmikuun 20—27 (maaliskuun 5—12) pnä 1907; V. I. Lenin osallistui hyvin läheisesti sen julkaisemiseen — lehden jokaisessa numerossa, lukuunottamatta kolmatta numeroa, oli Leninin kirjoituksia. „Novyi Lutsh” lehden avustajina olivat A. M. Gorki, M. S. Olminski, I. I. Skvortsov-Stepanov, V. V. Vorovski ynnä muut. Seitsemännen numeron ilmestyessä Pietarin kaupunginpäällikkö lakkautti lehden.— 138.
- ⁵⁰ Kirjoitus „*Toinen Duuma ja proletariaatin tehtävät*” julkaistiin „Rabotshi” lehden 2. numerossa. „*Rabotshi*” („Työmies”)— VSDTP:n Viipurinpuolen Ohtan ja Sampsonin alapiiri järjestöjen illegaalinen bolshevistinen lehti;

3. numerosta lähtien se oli VSDTP:n Viipuripuolen ja Pietarin piirin Ohtan, Sampsonin, Aptekarskin ja Kamennyi Ostrovin alapiirijärjestöjen lehti. Sitä julkaistiin helmikuun 13 (26) pstä 1907 yleistajuisena joukkolehdenä. Lehden julkaisemiseen osallistivat V. I. Lenin, J. M. Jaroslavski ynnä muut. Kesäkuun alussa vuonna 1907 poliisit hävittivät lehden kirjapainon ja lehti lakkasi ilmestymästä.— 142.
- 51 „*Russkaja Zhizn*” („Venäjän Elämä”) — suuntaukseltaan vasemmistokadettilainen legaalinen päivälehti; sitä julkaistiin Pietarissa vuoden 1907 tammi—maaliskuussa. 38. numerosta alkaen se oli menshevikkien käsissä. Ilmestyi 52 numeroa.— 147.
- 52 „*Sovremennaja Retsh*” („Nykyajan Puhetta”) — suuntaukseltaan liberaalis-porvarillinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa vuoden 1907 tammi—toukokuussa, kannatti kadetteja.— 151.
- 53 „*Ensimmäinen kokoelma*” — ensimmäisen Duuman tuloksille ja toisen Duuman perspektiivien erittelylle omistettu bolshevistinen kokoelma, ilmestyi vuonna 1907 „*Novaja Duman*” julkaisemana. Kokoelmassa julkaistiin uudelleen bolshevistisista „*Volna*” („Aalto”), „*Vperjod*” („Eteenpäin”) ja „*Eho*” („Kaiku”) lehdistä Leninin kirjoitukset: „Työväenryhmä Valtakunnanduudessa”, „Työväen edustajain vetoomuksen johdosta”, „Yhtenäisyyteen!”, „Duumaryhmämme julkilausuman johdosta”, „Duumapuolueet ja kansa”.— 160.
- 54 „*Novyje Sily*” („Uudet Voimat”) — trudovikkien päivälehti; ilmestyi Pietarissa vuoden 1907 helmikuussa.— 164.
- 55 Kirjoitus „*Kadetti ja trudovikit*” julkaistiin ensi kerran „*Rabotshaja Molva*” lehdessä.
- „*Rabotshaja Molva*” („Työväen Kuulumisia”) — bolshevistinen legaalinen lehti. Ensimmäinen numero, joka ilmestyi Pietarissa maaliskuun 1 (14) pnä 1907, takavarikoitiin heti, ja „*Rabotshaja Molva*” lakkautettiin.— 174.
- 56 Lenin tarkoittaa „*Sosialistisen taktiikan kansainväliset säännöt*” päätöslauselmaa, joka hyväksyttiin II Internationalen Amsterdamin kongressissa vuoden 1904 elokuussa. Päätöslauselmassa kiellettiin sosialistien osallistuminen porvarillisiin hallituksiin ja evättiin sosialististen puolueiden yhteistoiminta porvarillisten puolueiden kanssa.— 175.
- 57 Tarkoitetaan I Valtakunnanduuman jäsenen N. A. Borodinin kirjaa „*Valtakunnanduuma numeroin*”, Pietari, 1906. I Duuman 153 kadettista oli N. A. Borodinin laskelmien mukaan 92 aatelismiestä. Heistä 3 omisti maata 5.000—10.000 desjatiinaan; 8 henkeä 2.000—5.000 desj.; 8 henkeä 1.000—2.000 desj. ja 30 henkeä 500—1.000 desj. Näin muodoin noin kolmasosa kadettiedustajista oli suurmaanomistajia.— 176.

- ⁵⁸ Asiakirja „*Stolypinin julistuksen johdosta*” oli II Valtakunnanduuman sosialidemokraattisen ryhmän vetoamuksen luonnos vastaukseksi hallituksen julistukseen, jonka Stolypin kuulutti Duumassa maaliskuun 6 (19) pnä 1907. Lenin kirjoitti luonnoksen ennakolta, ja se käsiteltiin sosialidemokraattien duumaryhmän istunnossa helmikuun 28 (maaliskuun 13) pnä 1907. Sosialidemokraattisessa ryhmässä olivat enemmistönä menshevikit, sen vuoksi ryhmä hyväksyi menshevikkien ehdottaman vetoamuksen, jonka edustaja Tsereteli kuuluttikin Duumassa.— 178.
- ⁵⁹ Kirjoitus „*Duuman vaalit ja Venäjän sosialidemokratian taktiikka*”, joka julkaistiin saksan kielellä „Die Neue Zeit” aikakauslehden 26. n:ossa maaliskuun 27 pnä (uutta lukua) 1907, käännettiin gruusian kielelle ja julkaistiin bolshevistisen „Dro” lehden 24. ja 25. numerossa huhtikuun 7 ja 8 pnä 1907.— 181.
- ⁶⁰ Lenin tarkoittaa agraarilakeja, jotka Stolypin julkaisi marraskuussa 1906. Marraskuun 9 (22) pnä 1906 julkaistiin asetus talonpoikien eroamisesta kyläyhteisöistä ja osuuspalstojen kiinnittämisestä heidän omaisuudekseen; marraskuun 15 (28) pnä — talonpoikaiston maakiinteistöpankin lainojen myöntämisestä maaosuutta vastaan. Stolypinin maareformista ks. Leninin teosta „Socialidemokratian agraariohjelma Venäjän ensimmäisessä vallankumouksessa vuosina 1905—1907”.— 195.
- ⁶¹ Ensimmäinen luku kirjoituksesta „*Vallankumouksellisen sosialidemokratian toimintaohjelma*” julkaistiin „Proletarin” 14. numerossa maaliskuun 4 pnä 1907; toinen luku on kirjoitettu maaliskuun 12 (25) pnä ja julkaistu „Proletarin” 15. numerossa maaliskuun 25 pnä 1907.— 197.
- ⁶² Vuoden 1907 maaliskuun 7 (20) pnä II Valtakunnanduuman istunnossa sosialidemokraattinen ryhmä esitti ehdotuksen Duuman elintarvikevaliokunnan muodostamisesta tarkastamaan hallituksen toimenpiteitä, joita oli suoritettu nälänhätää kärsineiden avustamiseksi vuosina 1905—1907. Ehdotettiin, että tarkastettaisiin ministeriön tiliselostus rahavarojen käytöstä ja tutustuttaisiin tilanteeseen nälänhätää kärsivissä lääneissä. Sosialidemokraattisen ryhmän ehdotusta vastusti kadetti Roditshev, jota Stolypin kannatti hallituksen nimessä.— 197.
- ⁶³ „*Rossija*” („Venäjä”) — poliisi- ja mustasotnialaishenkilönkinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa vuosina 1905—1914. Sisäasiain ministeriön äänenkannattaja.— 198.
- ⁶⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 473.— 201.
- ⁶⁵ Kirjoitus „*Miten ei pidä kirjoittaa päätöslauselmia*” julkaistiin toisessa „Taktiikkakysymyksiä” kokoelmassa. „*Taktiikkakysymyksiä*” — VSDTP:n V edustajakokouksen valmistelulle omistettuja bolshevistisia kokoelmia, joita julkaistiin Pietarissa vuoden 1907 huhtikuussa kirjakustantamossa „Novaja Duma”.

- Ilmestyi kaksi kokoelmaa. Toisen kokoelman takavarikoi painoasiain komitea.— 203.
- ⁶⁶ *Pederaki* — „Demokraattisten uudistusten puolueen” pilkkanimi. Se oli eräs liberaalis-monarkistisen porvariston poliittisia ryhmittymiä. Muodostui vuoden 1906 alussa I Valtakunnanduuman vaalien aikana; asenteensa puolesta se oli pitemmällä oikealla kuin kadetti-puolue.— 221.
- ⁶⁷ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 473.— 221.
- ⁶⁸ *VSDTP:n „Eestinmaan liiton” konferenssi* pidettiin helmikuun jälkipuoliskolla vuonna 1907. Konferenssiin osallistui päätösvaltaisella äänioikeudella 18 edustajaa Räävelin ja Narvan kaupungin sosialidemokraattisista järjestöistä sekä Eestinmaan sosialidemokraattisista maaseutujärjestöistä. Länänä oli myös 3 edustajaa Pietarista ja Riiasta päätösvaltaisella äänioikeudella eestinkielistä propagandaa ja agitaatiota koskevissa kysymyksissä.
- Konferenssissa hyväksyttiin päätöslauselmat: sotilasjärjestöistä ja taisteluryhmistä, agraarikysymyksestä, ammattiliitoista, suhtautumisesta muihin paikallisiin puolueisiin, suhtautumisesta Valtakunnanduumaan sekä VSDTP:n „Eestinmaan liiton” säännöt.— 225.
- ⁶⁹ Asiakirjasta puuttuu otsikko. Otsikon on antanut NKP:n KK:n marxismien—leninismien instituutti.— 227.
- ⁷⁰ *Puolalainen koolo* — puolalaisten edustajien yhtymä Valtakunnanduomissa. I ja II Duumassa tämän yhtymän johtavana runkona olivat narodovetsit — puolalaiset mustasotniaiset. Kaikissa duumaktiikan peruskysymyksissä puolalainen koolo kannatti lokakuulaisia ja oikeistoa.— 231.
- ⁷¹ „*Sotsial-Demokrat*” („Sosialidemokraatti”) — sanomalehti, VSDTP:n Keskuskomitean illegaalinen äänenkannattaja; ilmestyi Pietarissa syys—marraskuussa 1906; tosiasiallisesti se oli menshevikkien äänenkannattaja, sillä Keskuskomitea oli siihen aikaan menshevikkien käsissä. Ilmestyi seitsemän numeroa.— 234.
- ⁷² „*Izvestija Krestjanskih Deputatov*” („Talonpoikaisedustajain Tiedonantoja”) — päivälehti, I Valtakunnanduuman Työryhmän äänenkannattaja; ilmestyi Pietarissa vuoden 1906 toukokuussa.— 240.
- ⁷³ Lenin kirjoitti puheen luonnoksen sosialidemokraattiedustajan G. A. Aleksinskin esiintymistä varten Duumassa agraarikysymyksestä käydyn keskustelun yhteydessä. Huhtikuun 5 (18) p:nä 1907 pitämässään puheessa Aleksinski käytti luonnosta vain osittain.— 251.
- ⁷⁴ Lenin tarkoittaa läänien aateliskomiteoita, jotka laativat talonpoikaisreformin ennakkoluonnoksia. Suurin osa komiteoista, yritettyään tuloksettomasti pysähdyttää reformin täytäntöönpanon, koetti luonnoksissaan säilyttää mahdollisimman paljon aateliston maaorjuudenaikaisia etuoikeuksia. Samanaikaisesti talonpoikain vapaut-

tamisen kanssa, „heidän maasuhteittensa järjestämiseksi ja heidän säätyhallintonsa silmälläpitoa varten”, järjestettiin sovittajain instituutio. Sovittajat nimitti kuvernööri paikkakunnan sukuaatelin keskuudesta, ja heidät vahvisti Senaatti.— 254.

⁷⁵ „*Russkaja Pravda*” („Venäjän Oikeus”) — ensimmäinen nykypäiviin säilynyt XI—XII vuosisadan Kievin Venäjän oikeustapojen ja ruhtinaiden säädöksiensä kirjoitettu kokoelma, joka löydettiin vuonna 1738 ensimmäisen Novgorodilaisen aikakirjan jäljennöksestä. Kievin valtiossa muodostuneet feodaaliset suhteet saivat „*Russkaja Pravdan*” lakisäädöksissä juridisen muotonsa. On olemassa tietoja 112:sta sanamuodoltaan erilaisesta „*Russkaja Pravdan*” jäljennöksestä. Viimeisintä julkaisua ks. „*Pravda Russkaja*”, I osa, Neuvostoliiton Tiedeakatemia, 1940.— 255.

⁷⁶ Tarkoitetaan N. Karyshevin teosta „*Talonpoikain osuusmaan ulkopuoliset maanvuokraukset*”, julkaistu „*Yhteenvedot Venäjän taloustutkimuksesta maatilastotietojen mukaan*” kirjan II osassa (Tartto, 1892).— 258.

⁷⁷ Leninin mainitsemaa laskelmaa ei käsikirjoituksesta ole löydetty.— 262.

⁷⁸ „*Vperjod*” („Eteenpäin”) — julkinen bolshevistinen päivälehti; sitä julkaistiin Pietarissa vuoden 1906 toukokuun 26 (kesäkuun 8) pstä hallituksen lakkauttaman „*Volna*” lehden asemesta. Leninillä oli lehdessä johtava osuus. Lehdessä julkaistut Leninin kirjoitukset käsittelevät etupäässä Venäjän ensimmäisen vallankumouksen taktiikkakysymyksiä. Lehteä avustivat M. S. Olminski, V. V. Vorovski ja A. V. Lunatsharski. Lehti joutui monien takavarikointien ja pidätysten alaiseksi. Se lakkautettiin vuoden 1906 kesäkuun 14 (27) päivän 17. numeron jälkeen. „*Vperjod*” lehden asemesta alkoi ilmestyä bolshevistinen „*Eho*” lehti.— 274.

⁷⁹ Lenin tarkoittaa N. G. Tshernyshevskin „*Prologi*” romaanin sitä kohtaa, jossa huomautukseen, että progressistien ja tilanherrapuolueen välillä on ääretön ero, romaanin sankari Volgin vastaa: „Ei, se ei ole ääretön, vaan mitätön... Se olisi ääretön, jos talonpojat saisivat maan lunastusmaksutta. Riistää henkilöltä jokin esine tai jättää se hänelle, mutta ottaa häneltä maksu siitä,— sehän on aivan samaa. Tilanherrain puolueen suunnitelma eroaa edistysmielisten suunnitelmasta ainoastaan siinä, että se on yksinkertaisempi, lyhyempi. Siksi se on jopa parempikin. Vähemmän on mutkia matkassa ja luultavasti myöskin vähemmän rasituksia talonpojille. Kenellä talonpojista on rahaa, hän ostaa itselleen maata. Kenellä ei ole — häntä ei pidä velvoittaakaan ostamaan maata. Se vain saattaa heidät taloudelliseen häviöön. Lunastus on samaista ostamista” (N. G. Tshernyshevski. Valitut teokset, V osa, 1932, s. 480). Tämän sitaatin Lenin esittää myös teoksessaan „*Mitä ovat „kansan ystävä” ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan?*” (ks. Teokset, I. osa, s. 269).— 276.

- ⁸⁰ „*Narodnaja Duma*” („Kansan Duuma”) — menshevistinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa maaliskuu—huhtikuussa 1907.— 300.
- ⁸¹ *Bazarov* — eräs I. S. Turgenevin „Isät ja lapset” teoksen pääsankareita.— 300.
- ⁸² „*Bezzaglavijalaiset*” — Pietarissa vuonna 1906 ilmestyneen „*Bez Zaglavija*” („Ilman Otsikko”) aikakauslehden perustajat ja julkaisijat S. N. Prokopovitsh, J. D. Kuskova, V. J. Bogutsharski y.m. „*Bezzaglavijalaiset*” tunnustivat avoimesti kannattavansa revisionismia, tukivat menshevikkejä ja liberaaleja, esiintyivät proletariaatin itsenäistä politiikkaa vastaan. Lenin nimitti „*bezzaglavijalaisia*” menshevistismielisiksi kadeteiksi eli kadettimielisiksi menshevikeiksi.— 302.
- ⁸³ *Posse V. A.* — porvarillinen sanomalehtimies ja yhteiskunnallinen toimihenkilö; vuosina 1906—1907 kannatti sosialidemokraattisesta puolueesta riippumattomien työväen osuuskuntajärjestöjen perustamista Venäjällä.— 302.
- ⁸⁴ „*Nashe Eho*” („Kaikumme”) — bolshevistinen legaalinen päivälehti; sitä julkaistiin Pietarissa vuoden 1907 maaliskuun 25 (huhtikuun 7) p:n ja huhtikuun 10 (23) p:n välisenä aikana; V. I. Lenin osallistui hyvin läheisesti sen julkaisemiseen. Miltei joka numerossa oli Leninin kirjoituksia. Lehteä avustivat M. S. Olminski, V. V. Vorovski ynnä muut. Ilmestyi 14 numeroa. Lehden julkaisemisen lakkautti Pietarin kaupunginpäällikkö.— 304.
- ⁸⁵ „*Otgoloski*” („Kajahduksia”) — menshevistisiä kirjoituskokoelmia, joita ilmestyi vuonna 1907 Pietarissa.— 309.
- ⁸⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, VII osa, 1930, ss. 57—61.— 320.
- ⁸⁷ Lenin tarkoittaa trudovikkien, kansansosialistien ja eserrien äänestämistä F. A. Golovinin, kadettien ehdokkaan puolesta II Valtakunnanduman puheenjohtajaksi. „*Vaitiolotaktiikalla*” tarkoitetaan trudovikkien suhtautumista hallituksen julistukseen, jonka Stolypin luki Duumassa maaliskuun 6 (19) p:nä 1907. Sosialidemokraattien duumaryhmän ehdotukseen hallituksen arvostelemisesta trudovikit vastasivat, että he ovat päättäneet ottaa julistuksen vastaan „*haudanhiljaisuudella*” ja että sen suhteen he ovat jo päässeet sopimukseen oppositioryhmiin suurimman osan, muun muassa kadettien kanssa. Budjettia käsiteltäessä trudovikit äänestivät Duumassa yhdessä kadettien kanssa valtion tulo- ja menoarvion (budjetin) siirtämisestä Duuman budjettivaliokuntaan.— 320.
- ⁸⁸ *N. R.* — N. A. Rozhkov, historioitsija, sosialidemokraatti, vuonna 1907 oli lähellä bolshevikkeja.— 323.
- ⁸⁹ Eserrien puolueen virallisena äänenkannattajana oli „*Partiinyje Izvestija*” („Puolueen Tiedonantaja”), joka ilmestyi vuoden 1906 lokakuusta vuoden 1907 toukokuuhun.— 328.

- ⁹⁰ „*Privet*” („Tervehdys”) — menshevistinen viikkojulkaisu, joka ilmestyi Pietarissa vuoden 1907 maaliskuussa. Ilmestyi 2 numeroa.— 334.
- ⁹¹ „*Natshalo*” („Alku”) — menshevikkien legaalinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa vuoden 1905 marras—joulukuussa.— 337.
- ⁹² „*Sovremennaja Zhizn*” („Nykyajan Elämä”) — menshevistinen aikakauslehti; julkaistiin Moskovassa vuoden 1906 huhtikuusta vuoden 1907 maaliskuuhun saakka.
- „*Otkliki*” („Vastauksia”) — menshevistisiä kirjoituskokoelmia, joita ilmestyi Pietarissa vuosina 1906—1907. Ilmestyi kolme kokoelmaa.— 346.
- ⁹³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 396.— 347.
- ⁹⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 402—403.— 347.
- ⁹⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 400—401.— 347.
- ⁹⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 349.— 348.
- ⁹⁷ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 398.— 348.
- ⁹⁸ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 397.

„*Työn ritarit*” — „Työn ritarien jalon ritarikunnan” perusti räättäli Stevens vuonna 1869 Amerikassa, ja se yhdisti pääasiassa ammattitaidottomia työläisiä. Ritarikunta kielsi poliittisen taistelun ja julisti luokkien välistä yhteistoimintaa. „Työn ritarien” ritarikunta hajosi 90-luvun alussa.— 348.

- ⁹⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 312—313.— 350.
- ¹⁰⁰ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, ss. 63—65.— 351.
- ¹⁰¹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, s. 72.— 351.
- ¹⁰² Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, s. 97.— 351.
- ¹⁰³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, ss. 223—224.

Aikakauslehteä „*Sosiaalisten Tieteiden ja Sosiaalisen Poliitiikan Vuosikirja*” julkaisi Zürichissä vuonna 1879 saksalainen sosialidemokraatti, reformisti K. Höchberg.— 352.

- ¹⁰⁴ Tarkoitetaan erimielisyyksiä Saksan valtiopäivien sosialidemokraattisen ryhmän keskuudessa valtionavun myöntämisestä höyrylaiva-yhtiöille. Vuoden 1884 lopulla Saksan kansleri Bismarck vaati Saksan siirtomaaryöstöpolitiikan etuja silmälläpitäen valtiopäiviä myöntämään apurahoja yksityisyrittäjille höyrylaivalinjojen järjestämiseksi Itä-Aasiaan, Australiaan ja Afrikkaan. Tämä kysymys aiheutti jyrkkiä erimielisyyksiä valtiopäivien sosialidemokraattisen ryhmän keskuudessa. Jo ennen virallisia esiintymisiä valtiopäivillä oikeistolaiset, jotka olivat ryhmässä enemmistönä, esiintyivät apurahojen myöntämisen puolesta höyrylaiva-yhtiöille. Kun kysymystä käsiteltiin valtiopäivillä vuoden 1885 maaliskuussa, äänesti sosialidemokraattisen ryhmän oikea siipi Itä-Aasian ja Australian

höyrylaivalinjojen järjestämisen puolesta, ja suostui Afrikan ja muiden linjojen järjestämiseen sillä ehdolla, että uudet alukset rakennetaan Saksan laivaveistämöillä. Valtiopäivät hylkäsivät tämän ehdotuksen, ja vasta sen jälkeen koko ryhmä äänesti yleensä apurahoja vastaan.

Kirjeessään Sorgelle joulukuun 31 p:nä 1884 Engels tuomitsi sosialidemokraattisen ryhmän oikean siiven opportunistisen kannan (ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, ss. 444—445).— 352.

¹⁰⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, s. 471.— 353.

¹⁰⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, ss. 625—626.— 353.

¹⁰⁷ „Possibilistit” — vuonna 1882 Ranskan työväenpuolueesta erkaantunut puolueen pikkuporvarillinen, reformistinen osa. Possibilistit rajoittivat työväenluokan toiminnan kapitalismin oloissa „mahdollisiin” („possible”) puitteisiin. Vuonna 1902, vastapainoksi Ranskan sosialistiselle puolueelle, possibilistit perustivat yhdessä muiden reformististen ryhmien kanssa opportunistisen Ranskalaisen sosialistisen puolueen. Vuonna 1905 molemmat puolueet yhtyivät yhdeksi puolueeksi.— 353.

¹⁰⁸ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVIII osa, 1940, s. 71.— 353.

¹⁰⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVIII osa, 1940, ss. 109—110.— 353.

¹¹⁰ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 411—412.— 354.

¹¹¹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVIII osa, 1940, ss. 135—137.— 354.

¹¹² Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVIII osa, 1940, s. 138.— 354.

¹¹³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVIII osa, 1940, s. 37.— 354.

¹¹⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 459.— 355.

¹¹⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 477—478.— 356.

¹¹⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXIX osa, 1946, s. 346.— 356.

¹¹⁷ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 332.— 357.

¹¹⁸ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1952, s. 24.— 358.

¹¹⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 398.— 358.

¹²⁰ *Decazeville'in lakko* — Decazeville'in kaupungissa vuoden 1886 tammikuussa olleen ranskalaisten hiilenkaivajien lakon tukahduttivat hallituksen joukot. Porvarilliset edustajat, m.m. myös radikaalit,

esiintyivät hallituksen tukemisen ja lakkolaisia vastaan tähdättyjen rankaisutoimenpiteiden puolesta. Se johti työläisedustajien erkaantumiseen radikaaleista ja itsenäisen työväenryhmän muodostamiseen edustajakamarissa.— 359.

- ¹²¹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, ss. 554—555.— 359.
- ¹²² Leninin esipuheen seuraava osa, alkaen sanoista: „Vuonna 1889 Englannissa alkoi kouluttamattomien”, julkaistiin bolshevistisen „Nashe Eho” sanomalehden 13. numerossa huhtikuun 8 p:nä 1907 seuraavalla johdannolla varustettuna: „Lähiaikoina ilmestyy P. Daugen julkaisema Marxin ja Engelsin kirjeenvaihto heidän ystävänsä ja työtoverinsa, Sorgen kanssa, joka asui Amerikassa. Tämän julkaisun mielenkiintoisuuden vuoksi haluamme julkaista tässä osan mainitun kirjan venäjänkieliseen painokseen kirjoitetusta esipuheesta, osan, jossa puhutaan Marxin ja Engelsin suhteesta Venäjän odotettavissaolevaan vallankumoukseen. Aloitamme kahdesta Engelsin antamasta kuvaavasta lausunnosta, jotka koskevat Ranskan vallankumouksen merkitystä ja mahdollista vallankumousta Saksassa”.— 359.
- ¹²³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 415—416.— 360.
- ¹²⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVIII osa, 1940, s. 360.— 360.
- ¹²⁵ Idän kriisillä tarkoitetaan venäläis-turkkilaista sotaa vuosina 1877—1878.— 360.
- ¹²⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 311.— 361.
- ¹²⁷ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 340.— 361.
- ¹²⁸ „Erimielisyyksistämme” ja Venäjän edessäolevan vallankumouksen luonteesta Engels kirjoitti kirjeessään V. I. Zsulitshille huhtikuun 23 p:nä 1885. Kirje julkaistiin ensi kerran vuonna 1925 „Työn vapautus” ryhmä” kokoelman 3. numerossa. Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 387—389.— 361.
- ¹²⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, ss. 633 ja 634.— 362.
- ¹³⁰ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXVII osa, 1935, s. 636.— 362.
- ¹³¹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, VII osa, 1930, s. 453.— 362.
- ¹³² *Malover* — kadetti V. Portugalovin salanimi.— 364.
- ¹³³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, 1952, s. 43.— 370.
- ¹³⁴ „*Uusi Reinin Lehti*” („*Neue Rheinische Zeitung*”) — ilmestyi Kölnissä kesäkuun 1 päivästä 1848 toukokuun 19 päivään 1849. Lehden johdossa olivat K. Marx ja F. Engels, päätoimittajana

K. Marx. Taantumuksen iskujen alla sanomalehti keskeytti ilmestymisensä 301. numeron jälkeen. „Uudesta Reinin Lehdestä” ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1952, ss. 311—319.

„Sovittelijain kokoukseksi” Marx nimitti Frankfurtin parlamenttia, joka kutsuttiin koolle Saksassa vuoden 1848 toukokuussa (ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, VII osa, 1930, s. 59).— 373.

¹³⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, VI osa, 1930, s. 340 ja VII osa, 1930, s. 69.— 374.

¹³⁶ Kirjoitus „Larin ja Hrustaljov” julkaistiin ensi kerran „Trud” lehdessä.

„Trud” („Työ”) — bolshevikkien kirjallis-poliittinen viikkolehti. Ilmestyi ainoastaan yksi numero huhtikuun 15 (28) p:nä 1907. Heti seuraavana päivänä Pietarin kaupunginpäälikkö kielsi sanomalehden julkaisemisen.— 377.

¹³⁷ VSDTP:n Pietarin kaupungin järjestön konferenssissa oli läsnä 133 henkilöä (92 bolshevikkia ja 41 menshevikkiä), joista yli 100 edustajaa oli työläisiä. Konferenssissa käsiteltiin kysymykset: VSDTP:n Pietarin järjestön uudelleenjärjestämisestä; Pietarin järjestön edustuksesta II Duuman sosialidemokraattisessa ryhmässä; sosialidemokraattien esiintymisen luvaottomuudesta porvarillisessa lehdistössä; toukokuun 1 päivästä ja sosialidemokratian taktiikasta. Konferenssi hyväksyi bolshevikkien ehdotuksen Pietarin kaupungin järjestön uudelleenjärjestämisestä ja ilmoitti olevansa vakinaisesti toimiva, aika ajoittain koollekutsuttava elin. Kaupungin järjestön edustajaksi Duuman sosialidemokraattiseen ryhmään valittiin Lenin. Konferenssi vastusti sosialidemokraattien esiintymistä porvarillisessa lehdistössä.

Lenin toimi konferenssin puheenjohtajana, käytti puheenvuoroja seuraavista kysymyksistä: Pietarin sosialidemokraattisen järjestön uudelleenjärjestämissuunnitelmasta, Pietarin komitean organisaatio-työstä ja konferenssin konstruomisesta.

Konferenssin toinen istunto pidettiin huhtikuun 8 (21) p:nä. Päiväjärjestys: Toukokuun ensimmäisen päivän juhliminen, joukkokokouskampanja, valtuutettujen neuvosto, V edustajakokouksen edustajain vaalit, Duuman edustajan Aleksinkin selostus, organisaatio-kysymyksiä, osuustoimintaliike, taistelu mustaa sotniaa vastaan, työttömyys. Konferenssi teki päätöksen Toukokuun ensimmäisen päivän merkitsemisestä yksipäiväisellä lakolla ja joukkokokouksilla.

Lenin osallistui Aleksinkin selostuksen johdosta käytyyn keskusteluun ja kehoitti Pietarin edustajistoa esittämään V edustajakokoukselle ehdotuksen taistelujärjestön jäsenen, käytännönmiehen kutumisesta edustajakokoukseen käsiteltäessä kysymystä taistelu-osastojen uudelleenjärjestämisestä.— 382.

¹³⁸ VSDTP:n Pietarin yleiskaupunkilaiseen konferenssiin, joka pidettiin helmikuun 11 (24) p:nä 1906 I Duuman vaaleissa noudatettavaa vaalitaktiikkaa koskevasta kysymyksestä, valittiin 36 bolshevikkia ja

29 menshevikkiä. Saadakseen itselleen enemmistön menshevikit väittivät, että piirikuntajärjestössä, joka kannatti bolshevistista aktiivisen boikotin faktiikkaa, vaaleja ei oltu toimitettu oikein. Kun konferenssi tunnusti vaalit säännönmukaisiksi, niin he vaativat piirikunnan erottamista erikseen Pietarin kaupungin järjestöstä. Menshevikkien ehdotus hylättiin.— 384.

¹³⁹ VSDTP:n Pietarin järjestön piirienväliseen kesäkuun konferenssiin osallistui yli neljäkymmentä bolshevikkia ja noin kolmekymmentä menshevikkiä; hyväksyttiin bolshevikkien esittämät päätöslauselmat.— 384.

¹⁴⁰ Sosialidemokratian sotilas- ja taistelujärjestöjä alettiin perustaa vuonna 1905, varsinkin puolueen III edustajakokouksen jälkeen. Poliisi sai tietää *sotilas- ja taistelujärjestöjen konferenssista*, joka kokoontui Moskovassa vuoden 1906 maaliskuussa, ja konferenssin osanottajat vangittiin. Vuoden 1906 marraskuussa pidettiin Tampereella sotilas- ja taistelujärjestöjen konferenssi, joka oli kutsuttu koolle bolshevikkien aloitteesta. Konferenssissa oli läsnä 19 päätösvaltaista edustajaa ja 9 edustajaa neuvottelevalla äänioikeudella edustaen 11 sotilas- ja 8 taistelujärjestöä. Konferenssissa käsiteltiin: edustajien toimintaselostukset; selostus nykyhetkestä; selostus Moskovan joulukuun aseellisesta kapinasta, Sevastopolin ja Viaporin marraskuun kapinoista; puolueen näyttelemästä osasta aseellisessa kapinassa; toiminnasta upseerien keskuudessa ynnä muita kysymyksiä.

Konferenssin pöytäkirjat julkaisi uudelleen NKP(b):n KK:n Marx—Engels—Lenin-Instituutti vuonna 1932.— 396.

¹⁴¹ Lenin tarkoittaa „*Dnevnik Sotsial-Demokrata*” („Sosialidemokraatin Päiväkirja”), jota G. V. Plehanov julkaisi aika ajoittain Genevessä vuoden 1905 maaliskuusta vuoden 1912 huhtikuuhun saakka. Ilmestyi 16 numeroa. Vuonna 1916 Plehanov alkoi uudelleen julkaista aikakauslehteä Pietarissa, mutta ilmestyi vain yksi numero.— 402.

¹⁴² *Izarov* — I. H. Lalajants.— 403.

¹⁴³ *Varin* — V. J. Fridolin, lähenei vuonna 1907 bolshevikkeja.— 404.

¹⁴⁴ *Iljan* — J. M. Jaroslavski.— 405.

¹⁴⁵ „*Selostus VSDTP:n V edustajakokoukselle kahtiajakaantumisesta Pietarissa ja siihen liittyvästä puolueoikeuden järjestämisestä*” julkaistiin erillisenä kirjaseksi alkuhuomautuksin „Vain VSDTP:n puolueen edustajakokouksen edustajille”. Kirjaseksi ensimmäisen ja viimeisen osan Lenin kirjoitti vuoden 1907 huhtikuussa. „Leninin puolustuspuhe (eli syytöspuhe Keskuskomitean menshevististä osaa vastaan) puolueoikeudessa” oli kirjoitettu helmikuussa, ja se pidettiin puolueoikeuden ensimmäisessä istunnossa maaliskuun lopulla 1907.— 406.

¹⁴⁶ Pietarin kaupungin 234 bolshevikin kokouksen päätöslauselmassa osoitettiin, että syy Pietarin sosialidemokraattisen järjestön

kahtiajakaantumisesta lankeaa täydellisesti menshevikeille; kokous kannatti vastasyytöstä, jonka Lenin oli esittänyt 31 menshevikille ja Danille.

Pietarin (kaupungin ja piirikunnan) sosialidemokraattisen järjestön konferenssi, hyväksyttyään Pietarin 234 bolshevikin kokouksen päätöslauselman, kannatti syytöstä, jonka Lenin oli esittänyt menshevikkejä vastaan kirjassaan „Vaalit Pietarissa ja 31 menshevikin kaksinaamaisuus”, ja päätti esittää oikeudessa vastasyytöksen Dania ja menshevikkejä vastaan.

Samankaltaiset päätöslauselmat hyväksyttiin Moskovan piirin komiteassa, Moskovan piirin Obvodnyin ja Sapozhnyin alapiirien sosialidemokraattisten järjestöjen kokouksissa sekä piirikuntaan kuuluneen Ohtan ruutitehtaan alapiirin komitean laajennetussa istunnossa.— 406.

¹⁴⁷ *Aikaansaajat* (достиженцы) — „Liitto juutalaisen kansan täys-oikeuksisuuden aikaansaamiseksi Venäjällä”-nimisen liiton jäseniä. Liitto oli olemassa vuodesta 1905 vuoteen 1907. Aikaansaajat vaativat porvarillisia vapauksia ja kaikkien juutalaisten oikeuksia rajoittavien lakien kumoamista. Liiton käytännöllinen toiminta rajoittui hallituksen edustajille jätettävien pyyntöjen ja anomuksien kirjoittamiseen.— 416.

¹⁴⁸ *Maksimov* — Malinovski, laajemmin tunnettu salanimellä A. A. Bogdanov; *Zimin* — L. B. Krasin; *Strojev* — V. A. Desnitskin salanimi.— 420.

¹⁴⁹ *VSDTP:n V edustajakokous* pidettiin Lontoossa vuoden 1907 huhtikuun 30 — toukokuun 19 (toukokuun 13 — kesäkuun 1) pnä. Edustajakokouksessa oli läsnä 336 edustajaa päätösvaltaisella ja neuvottelevalla äänioikeudella. Niistä: bolshevikien edustajia 105, menshevikkejä 97, bundilaisia 57, puolalaisia sosialidemokraatteja 44, latvialaisia sosialidemokraatteja 29, „fraktioiden ulkopuolella olevia” 4. Puolalaiset ja latvialaiset seurasivat bolshevikkeja, ja näillä oli vankka enemmistö edustajakokouksessa. Edustajien joukossa olivat Lenin, Dubrovinski, Jaroslavski, Shaumjan, Stalin, Voroshilov.

Edustajakokouksessa käsiteltiin kysymykset: 1) Keskuskomitean toimintaselostus. 2) Duumaryhmän toimintaselostus ja sen organisaatio. 3) Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin. 4) Valtakunnanduuma. 5) „Työväen edustajakokous” ja puolueettomat työväenjärjestöt. 6) Ammattiliitot ja puolue. 7) Partisaaniesiintymiset. 8) Työttömyys, taluspula ja työsulut. 9) Organisaatiokysymyksiä. 10) Stuttgartin kansainvälinen kongressi (toukokuun 1 päivä, militarismi). 11) Toiminta armeijassa. 12) Muita kysymyksiä. Edustajakokouksen tärkeimpänä kysymyksenä oli Leninin selostus suhtautumisesta porvarillisiin puolueisiin. Kaikissa periaatteellisissa kysymyksissä edustajakokous hyväksyi bolshevistiset päätöslauselmat. Edustajakokouksessa valittiin Keskuskomitea, johon tuli 5 bolshevikkiä, 4 menshevikkiä, 2 puolalaista ja 1 latvialainen sosialidemokraatti. Keskuskomitean varajäseniksi valittiin 10 bolshevikkiä, 7 menshevikkiä, 3 puolalaista ja 2 latvialaista sosialidemokraattia.

- Edustajakokous päättyi bolshevismiin voittoon puolueen opportunistisesta siivestä — menshevikeistä. VSDTP:n V edustajakokouksesta ks. V. I. Leninin kirjoitusta „Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin” (tämä osa, ss. 478—499).— 425.
- ¹⁵⁰ Lenin esitti tämän ilmoituksen Valtakunnanduuman sosialidemokraattisen ryhmän toimintaselostuksen johdosta tehtyä päätöslauselmaa hyväksyttäessä. Päätöslauselman laatiminen oli annettu valiokunnan tehtäväksi, ja sille oli jätetty 4 ehdotusta: bolshevikkien, menshevikkien, puolalaisten ja bundilaisten ehdotus. Hylättyään kaikki päätöslauselmaehdotukset valiokunta keskitti huomionsa seuraaviin kysymyksiin: 1) pitääkö päätöslauselmaan sisällyttää taktilliset ohjeet ryhmälle, 2) onko lueltava kaikki ryhmän tekemät virheet ja 3) annetaanko ryhmälle luottamuslause. Laadittiin päätöslauselma, jota valiokunnan enemmistö ei hyväksynyt. Sen vuoksi edustajakokous ryhtyi käsittelemään toukokuun 10 (23) p:nä näitä samoja kysymyksiä. Bolshevikkien ehdotus ohjeiden liittämisestä päätöslauselmaan hylättiin, koska latvialaiset äänestivät vastaan. Seuraavana päivänä latvialaisten fraktion edustaja teki ehdotuksen, että dumaaryhmää koskeva päätöslauselma pantaisiin uudelleen äänestykseen sen jälkeen, kun on käsitelty kysymykset porvarillisista puolueista ja Valtakunnanduumasta. Lenin kannatti latvialaisia. Toisessa äänestyksessä hyväksyttiin bolshevikkien ehdotus.— 443.
- ¹⁵¹ Lenin erittelee yksityiskohtaisesti Kaukasian menshevikkien päätöslauselmaa „Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa” teoksensa 12. §:ssä (ks. Teokset, 9. osa, ss. 78—89).—444.
- ¹⁵² Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, V osa, 1929, s. 101.— 455.
- ¹⁵³ Edustajakokouksen 27. istunnossa, kun käsiteltiin bolshevikkien päätöslauselmaa suhtautumisesta porvarillisiin puolueisiin, Trotski teki ehdotuksen, että päätöslauselmasta poistettaisiin liberaalimonarkististen puolueiden ja niistä tärkeimmän — kadettien puolueen yhteiskunnallisen perustan luonnehtiminen. Leninin puheen jälkeen tämä ehdotus hylättiin.— 467.
- ¹⁵⁴ Edustajakokous hylkäsi menshevikki Martovin ja menshevikki Martynovin korjausehdotukset päätöslauselmaan suhtautumisesta porvarillisiin puolueisiin.— 468.
- ¹⁵⁵ Edustajakokouksessa päätettiin valita Keskuskomiteaan 15 henkilöä, joista 12 — itse edustajakokouksessa, ja 3 jäsentä tuli valita edustajakokouksen jälkeen kansallisten järjestöjen. KK:n vaaleissa annettujen äänten laskeminen suoritettiin istunnossa, jossa oli suppea määrä edustajia: yksi henkilö jokaista neljää edustajaa

kohti. Istunnossa oli läsnä 75 edustajaa (22 bolshevikkia, 21 menshevikkiä, 14 bundilaista, 11 puolalaista ja 7 latvialaista). Keskuskomitean jäsen ehdokkaiden vaaleissa 9 ehdokasta sai äänen enemmistön, ja 5 — saman määrän ääniä. Viidestä viimeksi mainitusta ehdokkaasta oli valittava 3. Bolshevikit ehdottivat uusintäänestyksen toimittamista, menshevikit sen sijaan ehdottivat arvanheittoa ehdokkaiden kesken. Hyväksyttiin bolshevikkien ehdotus.— 477.
